

УДК – 81.133.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-22>**Ольга МОЛОКОВА,***orcid.org/0000-0001-7471-3255*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри романських мов

Київського національного лінгвістичного університету

(Київ, Україна) *turolf13@gmail.com*

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР КРИЗЬ ПРИЗМУ
ТЕКСТОВИХ КОНЦЕПТІВ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ П. МОДІАНО
« DANS LE CAFÉ DE LA JEUNESSE PERDUE »)**

Когнітивний напрям дослідження художнього тексту включає вивчення мовної свідомості автора, його індивідуальної картини світу, особливостей когнітивного стилю, що вможливує студіювання лексико-семантичного наповнення крізь призму моделювання концептуального простору його образної системи. Фокус лінгвопоетичних пошуків на поглиблене вивчення семантики художнього тексту пояснюється змінами постмодерністського буття і трансформацією семантико-концептуального навантаження літератури. Псевдоавтобіографічна проза П. Модіано, як постмодерна форма визначення проблематики головного персонажа, позначена яскраво вираженою психологічною інтроспекцією і є певною нарративною структурою, лексико-семантичний простір якої становить цілісну й організовану систему концептуальних смислів, що втілюються в текстовому концепті ПАМ'ЯТЬ. Останній пронизує весь художній простір, набуває широкого спектру семантичних інтерпретацій і забезпечує ідейну, композиційну й мовну єдність роману П. Модіано « Dans le café de la jeunesse perdue ». Матеріалом дослідження слугують текстові фрагменти й сильні позиції, що містять функціонально значущі висловлювання, семантика яких визначає їхню здатність набувати концептуального навантаження в ідентифікації текстових концептів.

У роботі визначено, що текстовий концепт ПАМ'ЯТЬ є ключовим концептом (мегаконцептом) у ієрархічній структурі, яка представлена у вигляді мережі текстових концептів за зниженим ступенем узагальненості (мезоконцепти, макроконцепти, катаконцепти). Текстовий концепт ПАМ'ЯТЬ займає центральну позицію текстового мегаконцепту як центрального елементу цілісної концептуальної інформації усього мовного корпусу. Проаналізувавши ряд лексичних одиниць, окреслено семантичне поле текстового концепту ПАМ'ЯТЬ як упорядкованої, неоднорідної і комплексної сукупності значень мовних засобів, що його об'єктивують і окреслено його структуру. Ядро номінативно-цільового семантичного поля формують 34 прями лексичні репрезентації, а до навіколоядерної зони належать непрямі лексичні репрезентації, до яких відносимо синонімічний і асоціативний ряд імені концепту та його дериватів.

***Ключові слова:** лексико-семантичний простір, текстовий концепт, лексична репрезентація, сильна позиція твору.*

Olga MOLOKOVA,*orcid.org/0000-0001-7471-3255*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Roman Languages Department

Kyiv National Linguistic University

(Kyiv, Ukraine) *turolf13@gmail.com*

**LEXICO-SEMANTIC SPACE THROUGH THE PRISM OF TEXTUAL CONCEPTS
(BASED ON THE NOVEL « DANS LE CAFÉ DE LA JEUNESSE PERDUE »
BY PATRICK MODIANO**

The cognitive direction of the study of the literary text includes the study of the author's linguistic consciousness, his individual picture of the world, features of the cognitive style, which allows the study of lexico-semantic content through the prism of modeling the conceptual space of its image system. The focus of linguopoetic research on the in-depth study of the semantics of the literary text is explained by changes in postmodern life and the transformation of the semantico-conceptual load of literature. P. Modiano's autofiction, as a postmodern form of defining the main character's problems, is marked by a pronounced psychological introspection and is a certain narrative structure, the lexico-semantic space of which is a holistic and organized system of conceptual meanings embodied in the textual concept MEMORY. The

latter permeates the entire artistic space, acquires a wide range of semantic interpretations and ensures the ideological, compositional and linguistic unity of P. Modiano's novel « Dans le café de la jeunesse perdue ». The material of the research is text fragments and strong positions that contain functionally significant statements, the semantics of which determine their ability to acquire a conceptual load in the identification of the textual concepts.

The paper defines that the text concept MEMORY is a key concept (megaconcept) in a hierarchical structure, which is presented in the form of a network of textual concepts with a reduced degree of generalization (mesoconcepts, macroconcepts, cataconcepts). The textual concept MEMORY occupies a central position of the textual megaconcept as a central element of the integral conceptual information of the whole language corpus. After analyzing a number of lexical units, the semantic field of the textual concept MEMORY as an ordered, inhomogeneous and complex set of meanings of language means that objectify it is outlined and its structure is outlined. The core of the nominative-dense semantic field is formed by 34 direct lexical representations, and the perinuclear zone includes indirect lexical representations, which include a synonymous and associative series of the name of the concept and its derivatives.

Key words: *lexico-semantic space, textual concept, lexical representation, strong position of the novel.*

Постановка проблеми. Сучасні лінгвопоетичні дослідження вирізняються наявністю широкого спектру розвідок спрямованих на вивчення семантики художнього тексту як ментальної репрезентації дійсності з позицій відношення семантичних і когнітивних процесів, що надає доступ до розуміння індивідуально-авторської картини в її концептуальному вимірі. Дослідження авторської картини світу крізь призму певного концепту здійснюється з огляду на те, що він є тісно пов'язаним з індивідумом і людською сферою. Концепт є ключем до свідомості, доступом до пізнання світу (Ніконова, 2007: 41); він формується безпосередньо із сенсорного досвіду людини, її діяльності, розумових операцій з іншими концептами, самостійного пізнання значення мовних одиниць.

Вивчення семантичної організації тексту становить основу концептуального аналізу, доміантною одиницею якого виступає текстовий концепт (далі – ТК). Останній визначається як поняттєвий елемент (Карасик, 2004: 5), поданий у вигляді мовних одиниць, спрямованих « на вивчення мови, свідомості й культури » (Слышкин, 2002: 39) і характеризує авторський набір концептуальних пріоритетів (Селіванова, 2008: 422). Актуальність статті вбачаємо в необхідності студіюванні лексико-семантичного наповнення художнього тексту П. Модіано як цінного матеріалу для сучасної когнітивної поетики в цілому і для дослідження специфіки світосприйняття людини другої половини ХХ століття зокрема.

Аналіз досліджень. Звернення до інтерпретації художньої прози П. Модіано пояснюється природою жанру псевдоавтобіографії, у рамках творить письменник. Псевдоавтобіографія, або ж автобіографія безсвідомого, базується на принципі поєднання двох тенденцій – відтворенні подій реального світу й вимислу сюжету. Псевдоавтобіографічна проза письменника позначена яскраво вираженою психологічною інтроспек-

цією, особистісним ставленням автора до себе, навколишнього світу, історії, пізнання, а художній простір творів становить цілісну й організовану систему концептуальних смислів. Проблеми інтерпретації й різні аспекти дослідження мови модіанівського тексту привертають увагу науковців (Н. Доценко, Ю. Павленко, А. Ржевская, Ю. Трофимова, D. Cooke, P. Coté, Ch. Donadille, J. Kaminskas, T. Laurent, J. Lecarme, A. Morris, Z. Zelinsky тощо).

Мета статті полягає у виявленні та аналізі семантичних одиниць, які містять імпліцитні смисли у романі « Dans le café de la jeunesse perdue », становлять комплексну когнітивну структуру авторської свідомості й окреслюється у такий спосіб, коли на концептуальному рівні поетапно виникає ціла мережа впорядковано поєднаних і комплексно взаємодіючих ТК (мезоконцепти, макроконцепти, катаконцепти), а найвищу позицію в цій ієрархії (Кагановська, 2002: 59) займає вершинний текстовий мегаконцепт пам'ять.

Виклад основного матеріалу. На особливу увагу в нашому дослідженні заслуговує саме згаданий вище роман, оскільки ідея цього твору є співзвучною з усією творчістю письменника й може бути узагальнена в таких тезах: історію, минуле не можна пояснити і збагнути; люди зникають із життя інших, але в цьому зникненні залишаються сліди – пам'ять про них; робота письменника полягає в тому, щоб іти цими слідами, збираючи їх в єдине ціле; Париж – чудове топографічне поле для здійснення цього переслідування, що не завершиться ніколи. У його основу лягли спогади письменника про дитинство і молодість, коли він, обділений батьківською увагою й турботою, вештався вулицями Парижа, відвідуючи кафе, богемність й атмосфера якого вразили й залишили свій слід у пам'яті. Проте цей роман не відбиває достеменних спогадів письменника, а лише передає дух кінця 1950 – початку 1960 років.

Концептуальний аналіз лексико-семантичного наповнення роману уможливорює розкриття концептуальної сутності знання, що структурується в їхніх межах і всіх етапів розгортання ТК у сильних позиціях, у художньому просторі яке передбачає окреслення семантичного поля обраної концептуальної сутності.

Визначення семантичного поля концепту є необхідним етапом для того, щоб ідентифікувати й відновити його структуру в тексті. Під семантичним полем ми розуміємо упорядковану, неоднорідну й комплексну сукупність значень мовних засобів, які вербалізують ТК ПАМ'ЯТЬ у романі « Dans le café de la jeunesse perdue ». Ця побудова являє собою опис сукупності мовних засобів, що номінують згаданий вище ТК та його окремі ознаки. Семантичне поле ТК ПАМ'ЯТЬ складається з двох базових елементів – прямі лексичні репрезентації, які формують ядро, і непрямі лексичні репрезентації, що належать до навколоядерної зони.

У романі нараховано 34 вживання прямих лексичних репрезентацій, які включають ім'я концепту – іменник *mémoire* n.f., а також дієслова *se souvenir* v.pron., *se rappeler* v.pron., і словосполучення із семою *mémoire*: *garder en mémoire*, *graver dans la mémoire*, *fouiller dans la mémoire*, *courir dans la mémoire*, *sauter à la mémoire*, *revenir en mémoire*. До непрямих лексичних репрезентацій відносимо синонімічний і асоціативний ряд імені концепту та його дериватів. Серед них було виокремлено іменникові лексичні репрезентації та дієслівні лексичні репрезентації. До іменнико-

вих репрезентацій відносимо іменники, які активізують пам'ять, визначають стан, спровокований спогадом, або метафорично вказують на розуміння оповідачем часу в процесі пригадування: *souvenir* n.m., *passé* n.m., *angoisse* n.f., *carnet* n.m., *catalogue* n.m., *état* n.m., *livret* n.m., *lumière* n.f., *photo* n.f., *rêve* n.m., *vertige* n.m.. Серед непрямих дієслівних репрезентацій фігурують предикати, що виражають мнемічну діяльність у різних її аспектах : *évoquer*, *penser*, *reconnaître*, *retenir*, *rêver* *revoir*, *se rendre compte*. З огляду на те, що семантичне поле ТК ПАМ'ЯТЬ є обширне і легко визначається, воно характеризується як номінативно-щільне (Карасик, 2004: 112). Зазначені репрезентації вказують на семантичну насиченість і деталізацію ТК, який частіше вербалізується прямими лексичними репрезентаціями. Проте усі лексичні одиниці не тільки пронизують лексико-семантичний простір роману, а деякі знаходять відображення в сильних позиціях, а саме заголовку, епіграфі й розв'язці.

На передтекстовому рівні ознайомлення із заголовком роману (« Dans le café de la jeunesse perdue » – « У кафе втраченої молодості ») визначаємо, що він представляє типовий випадок найменування художніх текстів П. Модіано за основним компонентом змістової структури твору – місцем фабульної події. Цей заголовок корелює з текстовим мегаконцептом ПАМ'ЯТЬ, оскільки важлива для людини подія, яка мала місце в кафе, залишається в її пам'яті.

Виходячи зі словникового тлумачення двох перших лексичних одиниць наведеного заголовку –

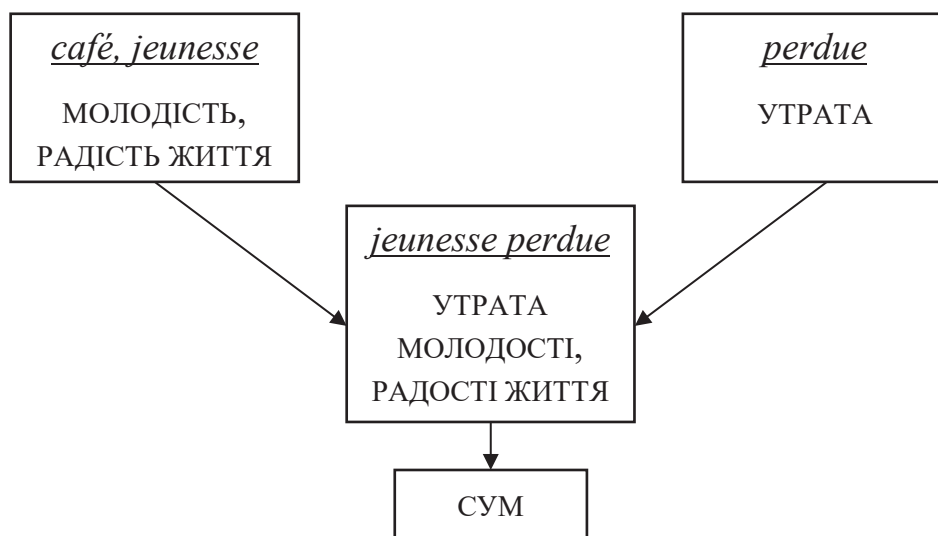

Рис. 1. Ідентифікація ТК сум у заголовку роману « Dans le café de la jeunesse perdue »

café n.m. « lieu public où l'on consomme des boissons » (Le Robert, 1996: 249); jeunesse n.f. – « temps de la vie entre l'enfance et la maturité » (Le Robert, 1996: 1043), робимо висновок, що вони налаштувують читача на позитивні емоції й імплікують макроконцепт МОЛОДІСТЬ і складник катаконцепту РАДІСТЬ ЖИТТЯ. Проте прикметник *perdue* adj. – « dont on n'a plus la possession, la disposition, la jouissance » (Le Robert, 1996: 1390) є своєрідним протиставленням позитивного значення іменників й імплікує макроконцепт УТРАТА. Об'єднавши лексичні одиниці заголовку й віддзеркалені ними ТК, продемонструємо їхній взаємозв'язок і унаочнимо нище:

Відповідно до цієї схеми розгортання ТК СУМ здійснюється у зв'язку із ТК МОЛОДІСТЬ, РАДІСТЬ, УТРАТА, що імплікуються опозиційними компонентами заголовку. Це пояснюється в такий спосіб: молодість кожної людини – щасливий період життя, сповнений мрій, планів, сподівань на краще. Лише зрілий вік і старість надають можливість адекватної оцінки цих років. Молодість оповідача визначається як втрачена, що ототожнюється з утратою радості від цього періоду життя і відчуттям суму, який закарбовується у його душі й пам'яті.

Підтвердженням концептуального аналізу заголовку і його продовженням слугує концептуально-роз'яснювальна функція епіграфа роману – цитата французького письменника, філософа і режисера Гі Деборда: *A la moitié du chemin de la vraie vie, nous étions environnés d'une sombre mélancolie, qu'ont exprimée tant de mots railleurs et tristes, dans le café de la jeunesse perdue* (« На середині вірного життєвого шляху нас огорнула похмура меланхолія, яку виражають стільки глузливих і сумних слів, у кафе втраченої молодості »). У загальних рисах можна зазначити, що цей епіграф нагадує про швидко розтрачену молодість, яка може бути втіленням епохи його автора. Цікавою ремаркою є той факт, що кафе Le Condé, з яким знайомиться читач П. Модіано, існувало насправді, і одним із його відвідувачів був сам Гі Деборд.

Концептуальна інформація досліджуваного епіграфа втілює ТК ЖИТТЯ, СУМ, СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ, які розгортаються в межах текстового мегаконцепту ПАМ'ЯТЬ. Виокремлені ТК імплікуються у відповідних компонентах епіграфа. У першій частині (*A la moitié du chemin de la vraie vie*) завдяки лексичній одиниці *vie* n.f. – « espace de temps compris entre la naissance et la mort » (Le Robert, 1996: 2033) отримує вираження мезоконцепт ЖИТТЯ. Концептуально значущим елементом другого компонента (*nous étions environnés d'une*

sombre mélancolie) є іменник *mélancolie* n.f. – « état pathologique caractérisé par une profonde tristesse, un pessimisme généralisé » (Le Robert, 1996: 1172), який імплікує макроконцепт СУМ. Концептуальна ознака « похмура » інтенсифікує відчуття смутку. Пасивний стан виділеного сегмента свідчить про неактивну позицію оповідачів у житті, а відчуття меланхолії – результат обставин, що склалися навколо них. У наступній частині епіграфа (*qu'ont exprimé tant de mots railleurs et tristes*) простежується думка про те, що у світі існують різні люди, а отже, різне відношення до смутку. Можна відреагувати на нього оптимістично, з жартом, або навпаки – укорінитися в ньому. Ідею такого результату імплікує мезоконцепт СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ. Вербалізатором катаконцепту ЖАЛЬ виступає фінальний компонент (*dans le café de la jeunesse perdue*) епіграфа відповідно до концептуального аналізу однойменного заголовку. Синонімія виділених ТК підкреслює їхні спільні ознаки і надає можливість побудови асоціативного типу фреймової моделі: ЖИТТЯ = СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ → є → ЖАЛЬ = СУМ.

Отже, ідентифікація ТК ПАМ'ЯТЬ у заголовку й епіграфі роману здійснюється шляхом виокремлення його концептуальних складників, які доповнюють ТК. Проте остаточних форм ідентифікація набуває у розв'язці роману, якій призначається не стільки концептоідентифікувальна функція, а радше роль фіксації ідентифікованого ТК (Кагановська, 2002: 123). Для зручності проведення логіко-структурного й концептуального аналізів абзаци фрагменту пронумеровано. Процедура ідентифікації загального ТК у розв'язці роману уможливується шляхом виділення відповідних ТК у його абзацах:

(I) *Quand je suis entré au Condé, les aiguilles de l'horloge ronde sur le mur du fond marquaient exactement cinq heures. En général, ici, c'était l'heure creuse. Les tables étaient vides, sauf celle à côté de la porte où se tenaient Zacharias, Annet et Jean-Michel. Ils me lançaient les trois de drôles de regards. Ils ne disaient rien. [...] Ils me fixaient de leurs regards étranges, comme si j'avais fait quelque chose de mal. Les lèvres de Jean-Michel se sont contractées, et j'ai senti qu'il voulait me parler. [...] Puis il a pris son verre et il l'a bu, cul sec. Il s'est levé et il a marché vers moi. Il m'a dit d'une voix blanche : « Louki. Elle s'est jetée par la fenêtre »* (Modiano, 2007: 159). Перший абзац розв'язки демонструє момент повідомлення оповідача про самогубство Луки → УТРАТА. Важливого концептуального значення набуває опис кафе Le Condé о п'ятій годині дня за допомогою семантичних одиниць *l'heure creuse* « pendant laquelle les

activités sont ralenties » (Le Robert, 1996: 447), les tables vides « qui est sans occupant, où il n'y a personne » (Le Robert, 1996: 2031), які вказують на відсутність відвідувачів, порожність приміщення й імплікують ТК НАВКОЛИШНЯ ПОРОЖНЕЧА;

(II) J'avais peur de me tromper de chemin. Je suis passé par Raspail et la rue qui coupe le cimetière. Arrivé au bout, je ne savais plus si je devais continuer à marcher tout droit ou suivre la rue Froidevaux. J'ai suivi la rue Froidevaux. A partir de cet instant-là, il y a eu une absence dans ma vie, un blanc, qui ne me causait pas simplement une sensation de vide, mais que je ne pouvais pas soutenir du regard. Tout ce blanc, m'éblouissait d'une lumière vive, irradiante. Et cela sera comme ça, jusqu'à la fin (Modiano, 2007: 159). Другий абзац зображує важкий емоційний стан Роланда після цієї трагічної новини. Залишивши кафе, своїх знайомих, він самотньо добирається до лікарні. Страх, розгубленість, розпач породжують чітке відчуття внутрішньої порожнечі, яка отримує вираження в семантичних одиницях une absence dans ma vie, une sensation de vide. На фізичному рівні вона порівнюється з нестерпним для очей сліпучим яскраво-білим кольором різкого світла (ce blanc d'une lumière vive, irradiante, un blanc que je ne pouvais pas soutenir du regard) й імплікує катаконцепт ВНУТРІШНЯ ПОРОЖНЕЧА. На цьому етапі остаточно підтверджується її постійне відчуття оповідачем, оскільки пам'ять про кохану дівчину залишить назавжди свій слід у душі;

(III) Beaucoup plus tard, à Broussais, j'étais dans une salle d'attente. Un homme d'une cinquantaine d'années les cheveux gris en brosse et qui portait un manteau à chevrons, attendait lui aussi sur la banquette, de l'autre côté de la salle. A part lui et moi, il n'y avait personne. L'infirmière est venue me dire qu'elle était morte. Il s'est rapproché de nous comme s'il était concerné (Modiano, 2007: 160). Концептуальне наповнення третього абзацу вибудовується навколо розгортання ТК УТРАТА, яку в залі очікування лікарні усвідомлює ще один оповідач

роману – п'ятдесятирічний детектив П'єр Кеслі. Присутність цього чоловіка в протилежній частині порожнього приміщення символізує другий кінець лінії життя – старість, що імплікує макроконцепт МАЙБУТНЄ. Смерть Лукі стала спільною для різних поколінь утратою;

(IV) Il faisait nuit. Nous marchions côte à côte le long de la rue Didot. [...] J'avais de la peine à marcher. Ce blanc, cette lumière irradiante devant moi... (Modiano, 2007: 160). У концептуальному плані четвертий абзац є співзвучним із другим абзацом і віддзеркалює ситуацію, коли фізична слабкість (J'avais de la peine à marcher) стає результатом пригніченого емоційного стану, внутрішнього спустошення, розпачу, які імплікують ТК МОРАЛЬНА НЕДУГА;

(V) C'est lui qui m'a tout dit. Elle se trouvait dans la chambre avec une certaine Jeanette Gaul que l'on appelait Tête de mort. [...] Elle était sortie sur le balcon. Elle avait passé une jambe par-dessus la balustrade. L'autre avait essayé de la retenir par le pan de sa robe de chambre. Mais c'était trop tard. Elle avait eu le temps de prononcer quelque mots, comme si elle se parlait à elle-même pour se donner du courage : « Ça y est. Laisse-toi aller » (Modiano, 2007: 160). П'ятий абзац є детальним описом останніх хвилин життя Лукі, фіналом яких є крок у небуття й самопонування до його здійснення (« Ça y est. Laisse-toi aller »). Зауважимо таку деталь: появу героїні в оповідному просторі роману на першій сторінці, у першому реченні помічає оповідач, зауважуючи, що зайшла вона до кафе le Condé не через основний вхід, а через задні двері. Своїм виходом Лукі обрала не парадні двері, а вікно квартири в останньому реченні роману. Отже, самогубство двадцятирічної Лукі стає кінцем її молодості, життя, спогадів оповідачів і врешті-решт самого роману. Ідея такого результату імплікує ТК ЗАВЕРШЕНІСТЬ.

Виокремлені в абзацах розв'язки ТК представимо в таблиці 1:

Відповідно до зображення провідним ТК розв'язки роману є ТК УТРАТА. Останній необ-

Таблиця 1

Ідентифікація ТК пам'ять у розв'язці роману « Dans le café de la jeunesse perdue »

найменування концепту	№ абзацу					Загальна кількість
	I	II	III	IV	V	
навколишня порожнеча	+					1
внутрішня порожнеча		+				1
утрата	+		+			2
майбутнє			+			1
моральна недуга				+		1
завершеність					+	1

хідно розглядати у взаємодії з іншими ТК із таких міркувань: у житті кожного утрата близької людини знаменує ЗАВЕРШЕНІСТЬ певного періоду чи етапу життя. Насправді така утрата є болісним моментом, що породжує відчуття навколишньої і внутрішньої ПОРОЖНЕЧІ, МОРАЛЬНОЇ НЕДУГИ, які відлунюватимуться в МАЙБУТНЬОМУ, оскільки в ПАМ'ЯТІ залишаються назавжди образ цієї людини й найкращі моменти, пов'язані з нею.

Семантико-когнітивний аналіз сильних позицій дозволяє зрозуміти події, які відбуватимуться в тексті. Наявність різноманітних семантичних сфер зумовлює виявлення складної структури текстового мегаконцепту пам'ять, яку формують мезоконцепти СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ, ЧАС, ПОДОРОЖ. Простежимо їх розгортання на прикладах з ілюстративного матеріалу.

Сутність ТК ЧАС у терміні його циклічності демонструє такий фрагмент: *J'ai eu un moment l'illusion qu'au-delà du cimetière je te retrouverais. Là-bas, ce serait l'Eternel Retour, le même geste qu'avant pour prendre à la réception la clé de ta chambre. Le même escalier raide. La même porte blanche avec son numéro : 11. La même attente. Et puis les mêmes lèvres, le même parfum et la même chevelure qui se dénoue en cascade* (Modiano, 2007: 149). Носієм концептуальної інформації виступає є іменник *retour* n.m. « mouvement en arrière, déplacement vers le point de départ » (Le Robert, 1996: 1669), який у поєднанні з прикметником *éternel* утворює словосполучення *Eternel Retour* (Вічне Повернення). Символічне наповнення останнього підкріплюється словниковим значенням – « retour cyclique des mêmes événements au cours de l'histoire » (Le Robert, 1996: 1669). Відомо, що Вічне повернення – це один із концептів філософії життя Ф. Ніцше, згідно з яким, час у своєму безмежному плині неминуче повторює однаковий стан речей, явищ і всіх процесів життя в певні моменти. Така ідея підтверджує циклічність часу й імплікує розгортання ТК ЧАС, циклічність. У представленому прикладі вербалізація циклічності здійснюється на лексичному і синтаксичному рівнях: синтаксичний паралелізм, анафора виражені лексею *même* adj. – « marque l'identité absolue » (Le Robert, 1996: 1174). Макроконцепт циклічність втілюється в асоціативному фреймі, який демонструє схожість цих двох явищ: циклічність → є → вічне повернення. Вираз « *Eternel Retour* » породжує відчуття вічності й допомагає відобразити в романах позачасову прозорість, що є результатом нашарування минулого, теперішнього і майбутнього часів. Доказом такої прозорості є вживання бездієслівних конструкцій

у представленому фрагменті (*Le même escalier raide. La même porte blanche avec son numéro : 11. La même attente*). Відсутність предикатів у реченнях стирає прив'язаність розповіді в часі.

У розумінні своєї лінійності ЧАС полягає у його незворотності, в якій імплікується катаконцепт БІЛЬ ДИТИНСТВА І ЮНОСТІ: *J'avais décidé de quitter dans les prochains jours la rue d'Argentine. Il me semblait que j'étais guéri définitivement des plaies de mon enfance et de mon adolescence et, que désormais, je n'avais plus aucune raison de rester caché dans une zone neutre* (Modiano, 2007: 157). В аналізованому сегменті підкреслене словосполучення набуває концептуального навантаження, оскільки імпліцитно вводить концептуальні лінії дитинство і юність. Провідною одиницею є лексема *plaie* n.f. « blessure, déchirement » (Le Robert, 1996: 1436), яка імплікує катаконцепт БІЛЬ ДИТИНСТВА І ЮНОСТІ. У цьому контексті йдеться не про фізичні, а про моральні рани оповідача, які завдають невгамовного душевного болю. Вони стають причиною відсторонення від усіх на « нейтральну територію » задля морального одужання і спонукають до втечі, яка імплікує ТК (ФІЗИЧНА) ПОДОРОЖ.

Бажання оповідача відчути спокій, установити душевну гармонію здійснюється лише за умови забування, відокремлюючись від усіх у просторі мегаполісу: *Il existait à Paris des zones intermédiaires, des no man's land où l'on était à la lisière de tout, en transit, ou même en suspens. On y jouissait d'une certaine immunité. J'aurais pu les appeler zones franches, mais zones neutres était plus exact* (Modiano, 2007: 117). У цьому фрагменті марковане автором словосполучення « нічийна територія » (*no man's land*) графічно підтверджує концептуальну значущість і символічний характер цього місця. Виділені семантичні одиниці « проміжні зони », « вільні зони », « нейтральні зони » фактично виступають його синонімами, проте найточнішим є останнє словосполучення. Концептуальна ознака « нейтральний » (*neutre* adj. – « qui est dans l'état de neutralité, n'appartient à aucune des parties adverses » (Le Robert, 1996: 1261) надає можливість розгорнути катаконцепт ЗАБУТТЯ, який демонструє бажання героя відгородитися від інших і перебувати в нейтральному стані. Останній фізично зображується у вигляді перебування на межі (*à la lisière*), проїздом (*en transit*) чи завислим у порожнечі (*en suspens*), морально корелює зі станом забуття й утрати пам'яті. На цій території живуть усі ті, які визнані безвісти зниклими: *Les rares personnes [...] devaient être mortes pour l'état civil [...] ils avaient été déclarés « absents »*

(Modiano, 2007: 118–119). Серед таких людей оповідача не впізнають, оскільки ніхто й не намагається це зробити: Des lieux de passage où l'on ne demandait l'indentedé de personne et où l'on pouvait se cacher (Modiano, 2007: 119). Ужитий у функції підмета неозначений займенник *on* свідчить про незнайомість оточення в цих місцях, а також указує на деперсоналізацію автора слів. Пасивність перебування оповідача на такій території межує зі станом його розчинення у просторі міста.

Сутністю ТК **СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ** є відчуття оповідачем замкненості, відчуженості, які імплікують макроконцепт **ОБМЕЖЕНІСТЬ ПРОСТОРУ**. Продемонструємо його розгортання на прикладі центрального об'єкта роману – кафе *Le Condé*, де звикла збиратися паризька богема, а саме драматург Артур Адамов, письменник Моріс Рафаель, поет Олів'є Ларонд. Цей заклад об'єднав трьох оповідачів навколо образу четвертого оповідача – молоді дівчини Луки, для якої він став тимчасовим захистком.

Plus j'y réfléchis, plus je retrouve mon impression du début : elle se réfugiait ici, au Condé, comme si elle voulait fuir quelque chose, échapper à un danger. Cette pensée m'était venue en la voyant seule, tout au fond, dans cet endroit où personne ne pouvait la remarquer. Et quand elle se mêlait aux autres, elle n'attirait pas non plus l'attention. Elle demeurait silencieuse et réservée et se contentait d'écouter. [...] pour plus de sécurité elle préférait les groupes bruyants, les « grandes gueules » [...]. Avec eux, elle se fondait dans le décor, elle n'était plus qu'une comparse anonyme [...] (Modiano, 2007: 12). Представлений уривок є спогадом першого оповідача – юнака, студента про своє враження від зустрічі з Лукою в цьому кафе. Носієм концептуальної інформації виступає предикат *se réfugier* v.pron. « se retirer (en un lieu) pour trouver un refuge » (Le Robert, 1996: 1619). Порівняльний сполучник *comme si* доповнює смисл виділеного дієслова, пояснюючи причину появи Луки – « так наче вона хотіла втекти від чогось, уникнути небезпеки ». У концептуальному плані лексеми *fuir* v.tr., *échapper* v.intr. вступають фактично в синонімічні відношення з

лексемою *se réfugier* v.pron. і вербалізують катанконцепт **ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТОК**. Той факт, що присутність дівчини не помічалася іншими відвідувачами (*personne ne pouvait la remarquer, elle n'attirait pas non plus l'attention, elle se fondait dans le décor*), породжує смислове протиріччя, яке імплікується концептуальним оксимороном **ПРИСУТНЯ ВІДСУТНІСТЬ**. Таке відчуження зумовлене внутрішнім відчуттям й емоційним станом. У спогаді оповідача кристалізується образ Луки як самотньої, мовчазної, стриманої дівчини (*seule, silencieuse, réservée*), що свідчить про її пригнічений емоційний стан і пояснює бажання відсторонитися від інших. Ідея такого результату вможливує імплікацію катанконцепту відчуження. Таким чином, відчуження, присутня відсутність, тимчасовий захисток є результатом обмеженого простору існування головної героїні, а в концептуальному плані стають підґрунтям у розгортанні мезоконцепту **СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ**.

Висновки. Згідно з проведеним нами дослідженням було здійснено аналіз лексико-семантичного простору роману крізь призму ТК шляхом ретельного відбору контекстів, і з'ясовано, що цей художній текст є глобальним контекстом розгортання ТК **ПАМ'ЯТЬ**, який виступає комплексною всеохопною текстовою сутністю і посідає вершинну позицію, підпорядковуючи всі інші ТК, віддзеркалені в індивідуально-авторській картині світу. Окреслено структуру текстового мегаконцепту **ПАМ'ЯТЬ**, що віднаходить розгортання в текстових мезоконцептах **СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ**, **ЧАС**, **ЖИТТЯ**, **ПОДОРОЖ**, **МАКРОКОНЦЕПТАХ СУМ**, **УТРАТА**, **МАЙБУТНЄ**, **ЦИКЛІЧНІСТЬ**, **ОБМЕЖЕНІСТЬ ПРОСТОРУ**, **КАТАКОНЦЕПТАХ НАВКОЛИШНЯ ПОРОЖНЕЧА**, **ВНУТРІШНЯ ПОРОЖНЕЧА**, **МОРАЛЬНА НЕДУГА**, **БІЛЬ ДИТИНСТВА І ЮНОСТІ**, **ЗАВЕРШЕНІСТЬ**, **ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТОК**, **ПРИСУТНЯ ВІДСУТНІСТЬ**. Були встановлені базові елементи й структура семантичного поля, які вказують на семантичну насиченість і деталізацію ТК. Здійснивши аналіз сильних позицій твору, було підтверджено їхню концептоідентифікувальну функцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики ХХ ст.) : монографія. К. : Вид. центр КНЛУ, 2002. 292 с.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монографія. М. : Гнозис, 2004. 390 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
4. Слышкин Г. Г. От текста к символу : лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. М. : Academia, 2000. 128 с.
5. Ніконова В. Г. Трагедійна картина світу в поезії Шекспіра : монографія. Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2007. 364 с.

6. Le Robert quotidien : dictionnaire pratique de la langue française / [sous la direction de J. Rey – Debove]. P. : Dictionnaire Le Robert, 1996. 2181 p.
7. Modiano P. Dans le café de la jeunesse perdue. P. : Gallimard, 2007. 165 p.

REFERENCES

1. Kahanovs'ka O. M. Tekstovi kontsepty khudozhn'oyi prozy (na materiali frantsuz'koyi romanistyky XX st.) [Textual concepts of fiction (on the material of French novels of the XX century)] : monohrafiya. K. : Vyd. tsentr KNLU, 292 p. [in Ukrainian].
2. Karasik V. I. Yazykovoy krug: lichnost', kontsepty, diskurs [Language circle: personality, concepts, discourse] : monohrafiya. M. : Gnozis, 2004. 390 p. [in Russian].
3. Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka : terminolohichna entsyklopedia. [Modern linguistics. Encyclopedia of terminology]. Poltava : Dovkillia, 2006. 716 p. [in Russian].
4. Slyshkyn H. H. Ot teksta k symvolu : lynchvokul'turnye kontseptsyy pretsedentnykh tekstov v soznanny y ékskursyy. [From text to symbol: linguistic and cultural concepts of precedent texts in consciousness and discourse]. M. : Akademiya, 2000. 128 p. [in Russian].
5. Nikonova V. G. Trahediyna kartyna svitu v poetytsi Shekspira [The tragic picture of the world in Shakespeare's poetics] : monohrafiya. Dnipropetrovs'k : Vyd. DUEP, 2007. 364 p. [in Ukrainian].
6. Le Robert quotidien : dictionnaire pratique de la langue française / [sous la direction de J. Rey – Debove]. P. : Dictionnaire Le Robert, 1996. 2181 p.
7. Modiano P. Dans le café de la jeunesse perdue. P. : Gallimard, 2007. 165 p.